

Vankkurivaellus kruunaa kesän

Parhaat vankkureitit kulkivat melko kovapohjaisilla hiekkateillä. Pieniä mutkia tekemällä niitä löytyi Vantaalle saakka. Tässä ollaan Paippisten peltomaisemissa.

Haluaisitko viettää kesälomaa hevosesi kanssa, mutta sopiva mökki puuttuu? Lähtisikö ratsastustaidoton ystävä mielellään hevosretkelle mukaasi? Kokeile vankkurivaellusta! Rohkeutesi palkitaan – joskin sitä myös koetellaan.

Oma vankkurissa vietetty lomani alkoi Urjalankylästä. Liikkeellelähtiessäni oli aikainen heinäkuun lopun aamu. Kylätiellä torillemienijät kysyivät, mihin olin erikoisella kulkupelilläni matkalla. - Vantaalle, vastasin, ja tunsin valtavaa riemua. Edessä oli kaksi viikkoa kestävä seikkailu. Olin tahallani jättänyt reitin suunnittelun improvisoinnin ja Turisti-Matkailu-oppaan

vara. Etukäteistietoa yöpymispai-koista minulla oli vain Hämeenlinnan ja Järvenpään tienoilta.

Oloni oli kuitenkin turvallinen, sillä pienen suomenhevoseni reipasta, keinuvaa askellusta vehmaan kulttuurimaiseman keskellä oli ilo seurata.

Aikaisempina kesinä olin liikkunut 14-vuotiaalla V.P. Jehu -hevosellani 150 – 250 km:n matkoja ratsain. Niiden perusteella arvioin, että vankku-

rilla kuljettaessa kilometrejä kertyisi helposti kolmasosa enemmän kuin autolla ajettaessa. Retkemme pääte-
pisteessä, Vantaan ja Sipoon rajalta löytyvässä Sotungin kylässä, mittari näyttäisi siis vähintään 240, ehkä jopa 280 km.

Maastokelpoiset vaunut

Tarkoitukseni ei ollut valita lyhimpiä ja helppokulkuisimpia reittejä, vaan maisemiltaan tai nähtävyyksiltään mielenkiintoisimmat. Göran Härmälältä Sotungista lainaamani nelipyöräiset vaunut olivat maastokelpoiset: raskaat, mutta tukevut. Kuskinpenkki oli näkyvyyden kannalta sopivan korkealla, renkaat pehmeillekin teille riittävän leveät ja etu-
akseli kääntyi yli 180 astetta. Tärkein oli kuitenkin jalkajarru, jolla saatoin auttaa hevosta alamäissä.

Vetojuhdalle itselleen oli jarrutusta varten laitettu hokkikengät. Lisäksi sen työvaljaissa oli reilu, mittatila-

Vankkurivaellus Urjalankylä – Sotunki, 274 km (reitit ja yöpymispaikat)

- Urjalankylä – Härmänkylmä – Kolunkulma – Riisikkala, 34 km (Jyrämön tila 040-5413104)
- Riisikkala – Ahlajärvi – Ohtinen – Kuurila, 26 km (Doppsko – siittola 040-8467488)
- Kuurila – Iittala – Leteensuo – Parola, 22 km (Merlin's Stable 040-5089166)
- Parola – Hattula – Pekola, 16 km (Kantolan pienhevostila 050-5696403)
- Pekola – Ilamo – Aulanko – Hämeenlinna – Vanajanlinna – Harviala – Turenki – Janakkalan kko, 37 km (Monikkalan kartano 050-5599550)
- Janakkalan kko – Hakoistenlinna – Tuulensuu – Joutjärvi – Tervakoski – Punkka, 22 km (Talliteatteri Walona 040-5446970)
- Punkka – Riihimäki – Arolampi – Monni, 19 km (Eil Satu Oikkonen 0400-218555)
- Monni – Hyvinkää – Ahdenkallio – Ridasjärvi – Uusikylä, 20 km (Tiina Pehkonen 040-5867350)
- Uusikylä – Kaukas – Ohkola – Haarajoki, 17 km (Alhon tila 040-5246818)
- Haarajoki – Pohjois-Paippinen – Brusas – Fransas – Linnanpelto – Herrala – Savijärvi, 36 km (Sari Vilenius 050-5119645)
- Savijärvi – Broböle – Hindsby – Stormossen – Kuninkaanmäki – Sotunki, 24 km (Härmälän kotieläintila 0400-880539)

uksena tehty mäkiyö, johon kelpaisi tiukoissakin paikoissa nojata. Hankaummat välttääkseni olin ottanut retkelle längistäni ne kaikkein käytetyimmät ja siloista sen, jossa oli korkein säkättila. Harmittamaan jäi, etten vanhan hevosiäntututtavani neuvosta huolimatta uskaltanut perinteisen luokkivaljastuksen varaan. Luokkivaljaat antavat hevosen kyljille enemmän liikkumatilaa aisojen välissä.

Hyönteisloimi ja viikate

Vankkurin etu on, että varusteet ja oma peti kulkevat kätevästi mukana. Kaarevista kukkakepeistä ja kevytpeitteestä yhden yön aikana väsäämäni kuomun alta löytyi kaikki tarpeellinen: kymmenen maastokarttaa, uudenkarhea hyönteisloimi, valjaiden varaosia, kengitystarvikkeita, yöpymis- ja puhdistautumisvälineet sekä itselleni että hevoselle, viidellä kyypakkauksella täydennetty ensiapulaukku, pari ämpäriä, 30 litran vesisäiliö, heinäverkkoja, puukko ja kokoontaittava viikate. Jälkimmäinen oli hevosen ruokahuollon kannalta erittäin hyödyllinen. Aamuisin heilutin sitä sen verran ahkerasti, että lounastauon heinät kulkivat vaunussa valmiiksi verkkoihin sullottuina.

Matkavauhtimme oli tosin leppoisaa, ja hevonen sai pysähtyä syömään aina, kun sopiva paikka sattui kohdalle. Pysähdykset käytiin hyödyksi tutkimalla muovikotelossa kuskinpenkin kaiteeseen kiinnittämäni karttaa. Olin nimittäin unohtanut kaulassarokutettavan suunnistajien karttakotelon kotiin, ja kartanluku liikenteessä

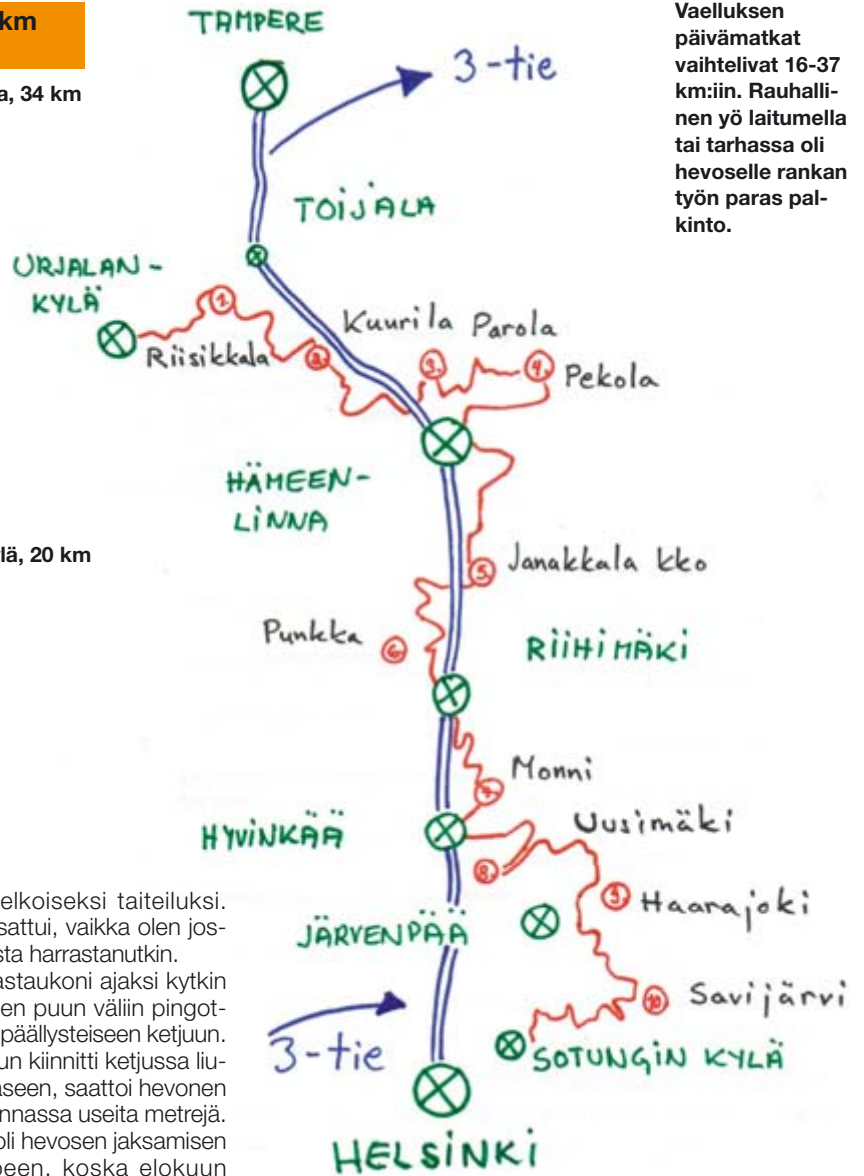
osoittautui melkoiseksi taiteiluksi. Harhaanajoja sattui, vaikka olen joskus suunnistusta harrastanutkin.

Oman lounastaukoni ajaksi kytkin hevosen kahden puun väliin pingotamaani muovipäällysteiseen ketjuun. Kun riimunnarun kiinnitti ketjussa liukuvaan renkaaseen, saattoi hevonen liikkua sivusuunnassa useita metrejä. Mahdollisuus oli hevosen jaksamisen kannalta tarpeen, koska elokuun harvoista helteistä innostuneet ötökät eivät jättäneet sitä rauhaan.

Vesistöjä ja grilliä toiselle

Juomakanisterin lastasin vankkuriin joka aamu piripintaan täytettynä. Siitä huolimatta taitoimme taivalta enimmäkseen vesistöjen läheisyydessä: kuumina päivinä hevonen siemaisi 60 litraa vettä. Tarpeentullen se sai juoda joesta tai lammesta, mutta useimmiten ajoin jonkin maalaistalon pihaan ja pyysin talonväeltä apua. Samalla saatoin ostaa itselleni leivän ja kysyä lähintä grilliä, kioskia tai kauppa-autoa, jossa oma syömisjärjestyisi vaivattomimmin. Ihmiset olivat aina hevosen nähdessään hyvin ystävällisiä. Jotkut pyysivät pitämään kunnan taukoa pihallaan, toiset taas selvittivät minulle sopivan yöpymispaikan: jos ei naapurin kengittäjä sellaista muistanut, soitettiin puolitulle matkailusihteerille.

Näiden tuntemattomien ihmisten ansiosta onnistuimme lähes poikkeuksetta löytämään illaksi paikkaan, jossa hevosen käyttöön tarjottiin tarha tai laidun. Pitkän päivän milloin kuoppaista metsäpolkua, milloin lie-

Vaelluksen päivämäärät vaihtelivat 16-37 km:iin. Rauhallinen yö laitumella tai tarhassa oli hevoselle rankan työn paras palkinto.

Kun suunnittelet vankkurivaellusta:

- Valitse itsellesi tuttu, kokenut ja varmasti hyväkuntoinen hevonen.
- Hanki tukevat, leveärenkaiset vaunut joissa on jarru ja sivupeilit sekä työvaljaat, joiden silassa on korkea säkättila.
- Osta kunnolliset maastokartat (vähintään 1:50 000). Jos mahdollista, käy tarkistamassa reitit etukäteen.
- Varaa matkalle riittävästi aikaa: lyhyet päivämatkat ja tarpeeksi vapaapäiviä.
- Varmista vesihuolto. Se on kuumina päivinä hevosen jaksamisen kannalta kaikkein tärkeintä.
- Ota selvää matkan varrella toimivista kengityssepeistä ja eläinlääkäreistä.
- Anna reittisuunnitelma tuttavillesi ja ilmoita päivittäin jollekin, missä liikut.
- Muista liikennesäännöt: vankkuri on ajoneuvo siinä missä autokin.

Valjastuksessa täytyy kiinnittää erityishuomiota sopiviin länkiin, silan riittävään säkätilaan ja mäkivyön vahvuuteen. Längensijat sekä selän ja jalkojen kunto on hyvä tarkastaa jokaisen tauon aikana.

Kuskin ruokahuolto hoitui kätevästi grilleillä, kioskeilla ja kauppa-autoilla. Uudenkylän K-kauppias ei ollut varma, kummalle asiakkaalle jäätelö pitäisi antaa.

juista peltotietä talsittuaan hevonen oli hyvin sopeutuvainen. Se hyväksyi yöksi viereensä niin räpistelevät kalkkunat, mäkättävät vuohet kuin porotkin.

Omat vankkurin pohjalla makuupussissa vietetyt yöni olivat paitsi raikkaita, myös ilmaisia. Hevonen sen sijaan oli pari yötä tallissa, ja silloin maksoin karsinapaikasta 10 – 15 euroa. Laidunpaikasta kukaan ei suostunut ottamaan maksua.

Hevoskyytiin – vaikka salaa!

Toisinaan kohtaamani ystävällisyys muuttui pulmalliseksi. Hevosta ihaillevien ihmisten oli vaikea ymmärtää, että päivän aikana pitämilläni tauoilla sen piti saada levätä - myös taputuksilta. Lapsia ajelutin mielelläni heidän kotipihoissaan, mutta kaikille se ei riittänyt. Hattulan museoidulla Mierolansillalla eräs autoilija pysäytti minut ja pyysi tarkistamaan, mitä minulla oli kyydissäni. Kun kurkistin kuomun alle, minua tervehti kaksi voitonriemuista salamatkustajaa – kyseisen miehen pojat, jotka edellisellä tauko-paikallani olivat viattomasti syötelleet porkkanoita hevoselleni!

Sama hankaluus koski minulle neuvottuja reittejä. Harva ratsastaja tajusi, että hänestä erinomainen, pehmeäpohjainen metsäautotie vei vankkuri perässään liikkuvalla hevo-

seltani suhteessa liian paljon voimia. Parhaat reitit kulkivat pieniä, melko kovapohjaisia hiekkateitä pitkin. Niillä vaunu "huilasi hauskaasti", kuten isoäidilläni oli tapana sanoa, eikä liikennettä ollut haitaksi asti.

Kuskin kuntotesti

Vaellusta etukäteen miettiessäni olin kuvitellut, että päiväni kuluisivat kevyesti vaunussa körötellen. Körötellä ehdin riittävästi, mutta vähän väliä sain myös hyppelehtiä vaunusta alas ja takaisin. Nopeasti kävi nimittäin selväksi, että nousuissa minun oli autettava hevosta. Oli eri asia vetää kevyitä harjoituskärryjä yhtenä päivänä 35 kilometriä kuin tehdä moinen matka päivittäin kahden viikon ajan raskaan kuorman kanssa. Mikäli hevonen olisi pitänyt hommaa liian kovana ja kyllästynyt, olisi retki ollut pakko keskeyttää.

Tavakseni tuli pudottautua kyydistä jokaisen ylämäen edellä ja hölkätä ne hevosen rinnalla ylös. Pitkät ja painavat, köydestä punotut työohjat heitin siksi aikaa vaunun lattialle. Raskaimmissa kohdissa hevonen laukkasi, ja sain tehdä tosissani töitä pysyäkseen sen mukana. Mäen päällä olin usein niin hengästynyt, että en jaksanut pungertaa itseäni takaisin kuskinpenkille. Silloin retkahdin vaunun pohjalle istumaan ja painoin seuraavassa alamäessä jarrua kädelläni.

Liikenteessä selviää, kun ennakoit

Pikkuteillä kuskin piti erikseen muistuttaa itseään ajamisesta. Lähellä tanssivat kurjet, pusikossa ryskäävät hirvet tai ojassa luikkiva kettu kun tuppasivat viemään huomion tiestä. Mutkan takaa tuleville urheilubemareille oli kyllä paras ehtiä näyttää hidastamismerkkiä (vasen käsi vaakasuoraksi sivulle ja sillä hidasta ylös alas –liikettä), sillä itselleen tuikittuilla teillä autoilijat huristelivat huolettomasti. Merkki on kansainvälinen, ja suurin osa autoilijoista näyttikin tunnistavan sen. Kun auto sitten oli kohdallani ja hidasti, nostin peukalon pystyyn kiitokseksi.

Kaupunkien keskustoissa ajaminen oli yllättävän ongelmaton. Hevoseni on tottunut liikennevaloihin ja autoilijat ohittivat sen hienosti vierisen kaistan kautta. Sivupeleistä olisi tosin ollut hyötyä, sillä vaarallisimmiksi kansakulkijoiksi osoittautuivat äänettömästi takaa lähestyvät polkupyörät ja rullaluistelijat. Käsjarru taas olisi auttanut hevosta siellä, missä jouduimme seisomaan autojonossa keskellä ylämäkeä. Ilman sitä hevosen ei auttanut kuin nojata länkiinsä.

Sähkölanka katkaisee tien

Lähimmäksi onnettomuutta jouduimme kuskin arviointivirheen takia. Tuttavieni tilaa Haarajoella lähestyessämme katsotin kartasta oikotien, jonka vaatima lasku Ohkolanjoen uomaan oli jyrkkä. En nähnyt ajoissa joen ylittävälle sillalle tajutakseni, ettei se ollut vaunujen kanssa lainkaan turvallinen. Joessa oli sillä kohdalla tulviva koski eikä kapeassa sillassa ollut kaiteita. Samassa kuulin sanat: "Älä mene! Siellä on naapurin hevoset molemmin puolin ja sähkölangat tien yli! Tulva on vienyt puolet pelto-tiestä, nousu on huonossa kunnossa!" Tuttavani mies oli tullut meitä mopolla vastaan.

Takaisin en kuitenkaan voinut kääntyä, tulvavettä oli kaikkialla. Pyysin miestä menemään edeltä ja avaamaan sähkölangat. Sillalla rymistellissämmme laiturilla olevat hevoset ryntäsivät aivan tien viereen ja oma hevoseni, joka yhtäkkiä muisti olevansa pieni ori, pomppasi pystyyn. Komensin sen paikaltaan laukkaan kohti mäkeä – ja se veti renkaat suoraan puolimetrisiin savirailoihin niin, että vaunu raahasi molemmista akseleistaan maassa. Hevosen etupää nousi nykäisyyn voimasta ilmaan. Loikkasin alas vaunusta, huusin hevoselle veto-käskyä ja työnsin vaunua henkeni häädässä. Hevonen loikki takajalkojensa varassa kuin kenguru kunnes myös tuttavani mies ehti apuun. Hikisen pariminuuttisen jälkeen selvisimme ylös pellolle, mutta hevosen katse oli syyttävä: ihan joka paikkaan ei sentään ole pakko mennä.

Vankkurin vetojuhdaksi sopii pienempikin hevonen. Tien päällä vaaditaan kestävyyttä, varmajalkaisuutta ja reipasta sissihenkeä.

Välipäivinä laiturille ja nähtävyyksiin

Pitkin matkaa tarkkailin erityisesti hevosen längensijoja sekä selän ja jalkojen jaksamista. Längensijat ja jalat viilensin joka ilta. Ensimmäisen vetopäivän jälkeen oli silan vasemman kakkulan alle kerääntynyt hie-man nestettä. Jätettyäni molemmat vatsavyöt seuraavina päivinä löysemmälle ei nestettä enää ilmaantunut. Jalkoihin turvotusta tuli vain silloin, kun päivämatkamme oli hulppeat 37 km. Kilometreistä viimeiset 15 mentiin tuolloin asfaltilla ja osittain ravissa.

Normaalisti matkaa taitettiin käynnissä. Tasaisilla hiekkatienpätkillä hevosella oli lupa laukatakin, jos siitä siltä tuntui. Vapaapäiviä se sai parin viikon vaelluksella pitää kolme. Ne hevonen vietti laiturilla tai tarhassa, minä varusteita putsaten ja kuivattelen. Kuivateltavaa riitti, koska rankasateiden aikana olivat varsinkin rautatien alikulut pelkkää vesiestetä, eikä vankkurissa ollut kellukkeita. Sade sinänsä ei meitä haitannut. Minulla oli palokunnan sadevarusteiden alla lämmin kerrasto päälläni ja hevonen suorastaan nautti viileydestä.

Vetojuhdan tarhaillessa sai kuski tilaisuuden harrastaa rauhasa tallinpitäjien harrastamiin asioihin: matkaratsastukseen, eläinlääkintään, talliteatteriin, aasinkasvatukseen, veteraaniratsastukseen jne. Uudet tuttavamme myös kuljettivat minua paikkakunnan nähtävyyksissä. Mitä olisikaan ollut loma ilman spelttisämpylöitä, lasinpuhallusta, kesäteatteria tai nallemuseota?

274 km:n marjaretki

Hevosen kanssa oli vankkurilla vaikeampi mennä nähtävyyksiin kuin ratsain. Hienoja rakennuksia – kartanoita, vanhoja myllyjä jne- kävimme kyllä ihaillemassa ja oli meillä yhteinen "harrastuskin": marjat. Alkumatkasta löytyi ahomansikoita ja mustikoi-ta helposti, lähempänä Vantaata jo vadelmiakin. Hauskaa oli huomata hevosen uteliaisuus ja sosiaalisuus: golfkentän reunalla se seurasi usean minuutin ajan herkeämättä, miten ihmiset liikkuvat paikasta toiseen kuin vieterit, Aulangolla se tuijotti viereensä melovia ihailijoita ja yritti astua heidän kanoottiinsa, traktorimymälän pihalla piti jokainen konemalli saada haistella erikseen. Ja ylipäänsä aina, kun ihmisiä tuli vastaan, heidän kanssaan myös seurusteltiin kohteliaasti.

Kun lopulta lähdimme Sipoon Savijärven rannalta kohti määränpää-tämme, kääntyi hoikistunut suomenhevoseni pihalta tielle yhtä päättäväisesti kuin kolmetoista päivää aikaisemmin Urjalankylässä. Sen lautaset keikkuivat viimeiset 24 km edessäni omaa, reipasta vauhtiaan yli peltojen ja soisen metsän, omakotialueen ja veistospuiston aina Härmälän kotieläintilan pihalle saakka. Olo oli kuin mökiltä palatessa, vapauden illuusiosta ei olisi millään halunnut luopua. Samalla, kun päiväkirjani 274 km:n vaelluksen aikana kertyneiden merkintöjen lista oli pidentynyt, oli mieleni täyttynyt kunnioituksesta matkakumppaniani kohtaan: mihin ihminen yltäisikään, jos hän olisi yhtä sisukas kuin hevonen? •